

CZU 347.9

DOI 10.5281/zenodo.10953147

Alexandru CEBAN,
master în drept
Master of Law

ÎMPUTERNICIRILE CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE ÎN LUMINA LEGII NR. 246 DIN 31.07.2023

Subiectul cercetat în articol este unul de o importanță majoră și extrem de actual în contextul Legii nr. 246 din 31.07.2023 Cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). Astfel a fost modificat semnificativ CPC al RM, cu schimbări chiar de ordin conceptual, care vor avea repercusiuni puternice asupra împuternicirilor Curții Supreme de Justiție împotriva deciziilor civile date în apel, implicit asupra rolului instanței supreme pentru uniformizarea și consolidarea practicii judiciare, imposibil de subestimat inclusiv în contextul parcursului european al țării noastre. În lumina noilor modificări, „firul roșu” în întregul cadru normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție este transformarea acesteia într-o veritabilă instanță de casație. Având în vedere că practica judiciară la momentul studiului lipsește, o atenție deosebită s-a acordat anticipării eventualelor probleme de care se vor ciocni practicienii, și, bineînțeles, evitării acestor situații, precum și identificării soluțiilor.

Cuvinte-cheie: recurs, temeiurile recursului, împuternicirile instanței de recurs, instanță supremă, practică uniformă.

THE POWERS OF THE SUPREME COURT OF JUSTICE IN THE LIGHT OF LAW NO. 246 OF 31.07.2023

The subject researched in the article is one of major importance and extremely current in the context of Law no. 246 of 31.07.2023 regarding the modification of some normative acts (modification of the normative framework related to the reform of the Supreme Court of Justice), through which a series of significant changes were made to the CPC of the Republic of Moldova, some even conceptual, which will have strong repercussions on the powers of the Supreme Court of Justice against the civil decisions given on appeal and implicitly the role of the supreme court in standardizing and consolidating judicial practice, impossible to underestimate even in the context of the European course of our country. In the light of the new changes, the "red thread" in the entire normative framework related to the reform of the Supreme Court of Justice is its transformation into a true court of cassation, and considering that the judicial practice at the time of the study is lacking, special attention was paid to the attempt to anticipate the possible problems that practitioners will encounter, and of course avoiding these situations with the identification of solutions.

Keywords: appeal, the grounds of the appeal, the powers of the court of appeal, supreme court, uniform practice.

1. INTRODUCERE.

Hotărârea judecătorească este punctul final al unui drum judiciar deseori anevoios, ale cărui intersecții de raționamente converg spre un rezultat ce ar trebui să rezolve raporturile juridice dintre părți și care, într-un sistem ideal, s-ar bucura de deplina încredere a judecății unei singure instanțe. Suspiciunile nu pot fi ignorate și oricare dintre părțile litigante cugetă, în firea umană, dacă există vreo posibilitate de îndreptare a unor erori strecurate în gândirea judecătorului care a tranșat conflictul. Aici intervine rolul căilor de atac, menite să sporească încrederea că un număr mai mare de judecători va putea să dea o dezlegare justă raporturilor juridice deduse judecății, că sunt mai multe minți luminate care pot să descopere adevărul la care se speră. [1, p. 2]

Astfel, pornind de la ideea că căile de atac, inclusiv recursul, reprezintă mijloacele procesuale prin care participanții la procesul civil își exercită dreptul de a solicita, în condițiile legii, controlul asupra hotărârii judecătorești și desființarea acesteia dacă nu este conformă stării de fapt ori de drept rezultate din circumstanțele cauzei, în prezenta lucrare s-a încercat a cerceta complex și eficient împuternicirile Curții Supreme de Justiție în lumina legii nr. 246 din 31.07.2023, cea mai responsabilă cale de atac, am spune, prin care se finalizează controlul judiciar în procesul civil.

2. METODOLOGIE.

La elaborarea acestei publicații a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. Totodată, în cadrul cercetării au fost utilizate următoarele metode, tehnici și procedee: metodele logică (inclusiv a deducției și inducției), istorică, analitică, gramaticală, prospectivă, empirică și comparativ-juridică. Vom enumera obiectivele cercetării după cum urmează: analiza împuternicirilor instanței de recurs împotriva deciziilor civile date în apel în lumina noilor modificări a cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție, intrate în vigoare la 18 august 2023; evaluarea eficacității mijloacelor de apărare a drepturilor justițiabilului în cadrul exercitării recursului împotriva deciziilor civile date în apel; identificarea dificultăților

existente la aplicarea cadrului legal actual; găsirea unor soluții interpretative sau legislative pentru anticiparea și/sau depășirea dificultăților existente.

3. REZULTATE.

Considerăm necesar a începe cu reiterarea unei trăsături specifice și importante a recursului împotriva deciziilor instanței de apel, și anume faptul că acesta nu reprezintă o cale devolutivă de atac, neprovocând o rejudecare a fondului cauzei. Rolul recursului nu este acela de a realiza o nouă judecată în fond după casarea deciziei atacate, ci doar de a asigura efectuarea unui control de legalitate a acesteia. În acest context, s-a opinat justificat că recursul împotriva deciziilor instanței de apel nu reprezintă un al treilea grad de jurisdicție. [2, p. 208]

Totodată, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a atenționat asupra utilității limitării atribuțiilor instanței de recurs doar la chestiunile de drept: „*La examinarea chestiunii privind instanța a treia, statele trebuie să ia în considerare faptul că pricinile au fost deja examinate în alte două instanțe. Plângerile în a treia instanță trebuie depuse, în primul rând, în cadrul acelor pricini care necesită o a treia examinare judiciară, cum ar fi cele care vor evolua dreptul sau vor contribui la interpretarea uniformă a legii. Cercul acestor plângeri poate fi limitat la pricinile care vizează problemele de drept, având importanță pentru întreaga societate. De la persoana care depune plângere urmează de cerut întemeierea faptului că pricina respectivă va contribui la atingerea scopurilor enunțate*”. [3, art. 7]

La determinarea circumstanțelor ce au importanță pentru soluționare corectă a pricinii, instanța de judecată pornește, printre altele, de la normele de drept material ce urmează a fi aplicate. Pe de altă parte, pentru a stabili dacă o normă materială va fi aplicată sau nu, instanța trebuie să cunoască circumstanțele de fapt ale pricinii care formează ipoteza normei de drept potrivite.

Cu toate acestea, instanța de recurs nu este în drept să verifice corectitudinea stabilirii circumstanțelor de fapt ale pricinii prin examinarea suficienței probelor administrate și a

modului de apreciere a lor. Instanța de recurs trebuie să se călăuzească de ficțiunea unei stabiliri corecte a împrejurărilor pricinii expuse în decizia atacată.[4, p. 23-24]

Astfel, prin deciziile adoptate, instanța de recurs previne comiterea repetată a erorilor judiciare, îndrumă activitatea instanțelor inferioare în spiritul legii, îmbunătățind calitatea hotărârilor emise. Existența căii de atac cu recurs stimulează părțile și pe alți participanți la proces să se apere cât mai complet și să invoce instanței încălcările de lege ce ar putea atrage casarea deciziei, deoarece, sperând într-o soluție favorabilă, fiecare participant la proces are interesul să se emită o hotărâre care să nu fie ulterior anulată. [5, p. 282]

În conformitate cu prevederile art. 119 din Constituția Republicii Moldova și cu art. 15 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, statul garantează participanților la proces și altor persoane interesate ale căror drepturi, libertăți ori interese legitime au fost încălcate printr-un act judiciar posibilitatea de a exercita căile de atac împotriva acestuia în condițiile stabilite de lege.

Astfel, recursul împotriva deciziilor instanței de apel este una din aceste căi, fiind reglementat Titlul III, Capitolul XXXVIII, Secțiunea a 2-a din CPC al Republicii Moldova. După cum a fost menționat anterior, acest drept, care atinge apogeul lui prin înaintarea recursului ce urmează a fi examinat de Curtea Supremă de Justiție, este consfințit în art. 119 din Constituția Republicii Moldova, conform căruia „Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii”. Astfel, nicio lege nu poate îngreuna exercitarea căilor de atac, inclusiv a recursului.

În aceeași ordine de idei, conform prevederilor art. 6 paragraful 1 fraza 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra oricărei acuzații în

materie penală îndreptate împotriva sa”. [6, art. 6 parag. 1]

Revenind nemijlocit la aspectele cercetate în prezentul articol, reținem că, conform Legii nr. 246 din 31.07.2023 cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție), a fost modificat semnificativ CPC al RM. În prezentul studiu am încercat să elucidăm principalele aspecte și raționamente de care s-a condus legiuitorul la adoptarea modificărilor, precum și să identificăm repercusiunile acestora asupra împuternicirilor instanței de recurs.

Astfel, Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 142-148, art. 277) s-a modificat după cum urmează:

Articolul 17 care avea următorul conținut „(1) Pentru aplicarea corectă și uniformă a legislației, Curtea Supremă de Justiție, din oficiu, precum și la propunerea organelor profesionale, create prin lege, ale profesiilor conexe justiției, adoptă și publică hotărâri explicative și opinii consultative privind aplicarea corectă a normelor de drept și soluționarea justă a cauzelor. (2) Hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție și opiniile consultative ale colegiilor Curții Supreme de Justiție au caracter de îndrumare și nu sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești”, fiind abrogat.

Legiuitorul, prin abrogarea respectivelor reglementări, a exclus dreptul Curții Supreme de Justiție de a ridica, din oficiu, probleme ce țin de aplicarea corectă și uniformă a legislației, excluzând nemijlocit împuternicirea de emitere a hotărârilor explicative. Având în vigoare prevederile art. 12² „Avizele consultative ale Plenului Curții Supreme de Justiție”, Curtea poate emite doar Avize consultative, și doar dacă este sesizată de către instanțele ierarhic inferioare.

Un alt aspect al modificărilor este că a fost exclus caracterul de îndrumare și faptul că aceste avize consultative nu ar fi obligatorii pentru instanțele judecătorești.

În contextul respectivelor modificări, un moment foarte important îl considerăm faptul că s-a exclus posibilitatea de a ridica din oficiu probleme ce țin de aplicarea corectă și unifor-

mă a legislației. Or, având în vedere noile temeuri de declarare a recursului a) *interpretarea legii din hotărârea contestată este contrară jurisprudenței uniforme a Curții Supreme de Justiție*; și mai ales în situația celui de al doilea de la lit. b) *prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție*. Pentru a evita și a anticipa aplicarea greșită și neuniformă a legislației și a minimaliza eventualele recursuri pe acest temei, Curtea Supremă de Justiție urmează să aibă dreptul din oficiu și chiar este obligată să se autoseseze în situația în care identifică o practică uniformă.

În actuala redacție a legii, odată cu excluderea art. 17, a rămas incert ce forță juridică vor avea aceste avize consultative, fiind exclus caracterul de *îndrumare și faptul că aceste avize consultative nu ar fi obligatorii pentru instanțele judecătorești*. Unica normă legală care ar face obligatorii respectivele avize exclusiv pentru Curte sunt prevederile art. 12² (4) „*Avizul consultativ al Plenului Curții Supreme de Justiție nu mai este obligatoriu pentru Curte în cazul în care ulterior se modifică legea sau se schimbă modul de punere în aplicare a acesteia.*”, adică, dacă este condiționat caracterul obligatoriu prin careva circumstanțe (*se modifică legea sau se schimbă modul de punere în aplicare a acesteia*) în lipsa acestora, deducem logic că, în actuala reglementare de lege, avizele consultative sunt obligatorii exclusiv pentru Curtea Supremă de Justiție.

În această ordine de idei, în procesul de cercetare și analiză s-au cristalizat două soluții alternative, de principiu, sub aspectul rezolvării problematicei apărute (lege ferenda), prima fiind și cea mai „simplă” de fapt. Reintroducerea posibilității adoptării hotărârilor Plenului CSJ este foarte importantă, inclusiv cu dreptul de sesizare din oficiu și totodată având în vedere „curajul” legiuitorului de a introduce temeuri noi de declarare a recursului prevăzute la lit. a) și lit. b) din art. 432, cu același „curaj” de a consfinți în lege obligativitatea acestor hotărâri ale Plenului CSJ.

Cea de a doua soluție de alternativă este instituirea demersului „în interesul legii” cu care s-a vehiculat activ la faza inițială a refor-

mei, și acordarea dreptului unor subiecți, ca de exemplu președintelui Curții Supreme de Justiție, președinților Curților de apel, Procurorului General, să se pronunțe asupra problemelor de drept care prin hotărâri irevocabile au fost soluționate diferit de către instanțele judecătorești. În respectivul demers urmează a se menționa hotărârile judecătorești irevocabile din care rezultă că problema de drept a fost soluționată diferit, admisibilitatea demersului urmând a se examina de un complet de cinci judecători ai Curții Supreme de Justiție. Demersul declarat admisibil de 11 judecători ai Curții Supreme de Justiție va fi finalizat prin emiterea hotărârii motivate în care se va explica modul de interpretare sau aplicare a legii în viitor.

O deosebită atenție merită modificările „in corpore” ale articolelor 442 și 444, cu următorul conținut:

„*Articolul 442. Limitele judecării recursului*

(1) *Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute în art. 432. Instanța poate invoca, din oficiu, neatragera în proces a persoanelor, drepturile cărora sunt afectate prin hotărâre.*

(2) *În recurs nu pot fi administrate noi dovezi, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată. Aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e), sau când Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare, prevederile art. 372 alin. (1) se aplică în mod corespunzător.*

(3) *Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor esențiale invocate în recurs.*

Articolul 444. „*Procedura judecării recursului*

Recursul declarat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și e). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța

cu privire la aspectele din recurs considerate admisibile.”

Reamintim că vechea redacție a respectivelor articole arăta astfel:

„Articolul 442. Limitele judecării recursului

(1) Judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

(2) Instanța de recurs este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în recurs.

...
Articolul 444. Procedura de judecare a recursului

Recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.”

În contextul modificării art. 442, considerăm imperios necesar a ne referi la aspectul ce ține de „limitele judecării recursului”; în legea veche și în cea nouă este inserat destul de explicit și clar faptul că „judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii contestate prin prisma temeiurilor prevăzute...”

În aceeași ordine de idei, reținem că legiuitorul, în legea nouă, a extins limitele judecării recursului prin acordarea dreptului instanței de recurs de reapreciere a probelor dată de prima instanță și instanța de apel „când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e)”, care prevede „e) hotărârea sau decizia este arbitrară ori se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor...”

În acest sens atragem atenția la sintagma „se invocă”, și nicidecum „se constată”, acest temei de către instanța de recurs. Astfel în toate cazurile în care se va invoca, fie și temeinic, respectivul motiv nou de recurs, Curtea Supremă de Justiție va relua judecata procesului, va reanaliza starea de fapt prin reaprecierea probelor și încadrarea acestora în cadrul legal pertinent,

contrar caracterului ce nu este devolutiv al recursului menționat anterior.

Legiuitorul nostru a mers mai departe, prevăzând cazul când va fi posibilă reaprecierea probelor (și chiar prezentarea unor probe noi), și anume „când Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare”. Este prevăzut expres și faptul că „la examinarea recursului într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare, prevederile art. 372 alin. (1) se aplică în mod corespunzător”. Reamintim că, conform prevederilor art. 372 alin. (1), „Prezentarea unor noi probe și pretenții în instanța de apel. (1) Părțile și alți participanți la proces au dreptul să prezinte noi probe dacă acestea respectă prevederile art. 119¹ alin. (2), dacă acestea nu au fost reclamate de către prima instanță la cererea participanților la proces sau dacă au fost restituite în mod nejustificat de către prima instanță.”

4. CONCLUZII.

Extinderea limitelor judecării recursului, după cum a fost arătat mai sus, prin acordarea dreptului instanței de recurs de reapreciere a probelor, chiar și administrarea probelor noi în recurs, după regulile de prezentare a acestor în instanța de apel, dar și examinarea recursului cu înștiințarea și audierea participanților la proces (în cazul în care se invocă (doar se invocă) întemeiat art. 432 alin. (1) lit. b) și e)) constituie de fapt „deschiderea cutiei pandorei” care va transforma Curtea Supremă de Justiție într-o veritabilă judecată în fond – după apel.

În acest sens, vom menționa NOTA INFORMATIVĂ a Guvernului RM, la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție), conform căruia „Obiectivul de bază al acestui proiect constă în crearea unui cadru normativ coerent prin excluderea oricăror neconcordanțe dintre normele noii Legii cu privire la CSJ și alte prevederi legale ce reglementează domeniul sistemului judecătoresc. Urmare a promovării proiectului menționat supra, CSJ va avea competențe mai restrânse și nu va acționa ca o a doua instanță de apel, cum este în prezent. Aceasta va avea drept efect reducerea numărului hotărârilor

importante emise de CSJ, accentul fiind pus pe ordonarea modului de interpretare și aplicare a legii în sistemul de justiție. De asemenea, va fi debirocratizată procedura de examinare a dosarelor.” [10, pct. 2]

În această ordine de idei sperăm că fiecare din cititorii acestui studiu va face concluziile proprii la acest capitol, nu în ultimul rând prin prisma opiniei Comisiei de la Veneția din 21 octombrie 2022, în care s-a indicat că interpretările obligatorii ale legii deși au sarcina de asigurare a aplicării uniforme a legii, pot afecta independența judecătorilor și dezvoltarea normală a legii, cât și prin prisma hotărârii Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016 prin care s-a stabilit că o hotărâre judecătorească nu poate fi casată doar din considerentul că aceasta este contrară practicii stabilite de Curtea Supremă de Justiție. Or, Curtea Europeană, în jurisprudența sa, a statuat că nu există un drept la o jurisprudență constantă, astfel încât schimbarea jurisprudenței impusă de o abordare dinamică și progresivă este admisibilă și nu încalcă principiul securității juridice (oare nu aceste raționamente au stat intenționat la baza „lăsării în tăcere” a reglementării obligativității practicii stabilite de Curtea Supremă de Justiție?).

Referitor la împuternicirile instanței de recurs, care cu toate că nu au suferit în esență modificări semnificative odată cu adoptarea Legii nr. 246 din 31.07.2023, aplicativitatea în practică a acestora reiese din noile temeuri introduse, schimbate semnificativ, chiar radical, având în vedere legătura foarte strânsă între aceste două instituții juridice care se află într-o interdependență maximă.

Astfel, cu referire la noile temeuri de recurs, care ar condiționa admiterea recursurilor dacă se va constata că hotărârile contestate sunt contrare practicii CSJ, cu părere de rău trebuie să constatăm că legiuitorul practic a desființat cerința de „legalitate” a hotărârii judecătorești sau cel puțin a afectat-o în mod inacceptabil într-un stat de drept, și a substituit-o cu cerința de „conformitate cu jurisprudența CSJ”. Partea bună este că, în cadrul examinării împuternicirilor instanței, am ajuns la concluzia că odată cu noile temeuri de recurs ar trebui să crească aplicativitatea în practică a împuterniciei de

admitere a recursului cu reținerea cauzei și soluționarea acesteia în fond de către CSJ. Cu titlu de consecință se impune micșorarea numărului de cauze trimise la rejudecare, fapt ce va spori eficacitatea și celeritatea examinării cauzelor și o economie procesuală semnificativă.

O deosebită atenție considerăm că urmează a fi acordată repercusiunilor procesuale care vor avea loc odată cu introducerea temeiului de admitere a recursului în cazul în care se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție. Or, la aplicabilitatea acestuia în practică ar apărea un și de nelămuriri, una dintre acestea ținând de aplicabilitatea instrument juridic respectiv de către justițiabili. În mod normal recurenții se plâng pe o viciere a actelor de dispoziție a instanțelor de apel, dar ipotetic, dacă s-ar folosi de temeiul prevăzut la litera b), ar trebui să se plângă exclusiv pe practica existentă a Curții Supreme de Justiție, și ar pune-o pe ultima (CSJ) într-o situație cel puțin jenantă în procesul examinării recursului. Dacă judecătorii din instanța de apel pronunță o decizie legală și întemeiată și conformă practicii Curții Supreme de Justiție, se vor pomeni (în cazul admiterii recursului pe temeiul respectiv) cu decizia casată, în acest caz nu putem să nu menționăm absurditatea respectivei situații: când o decizie este casată având drept temei un fapt (o circumstanță) care apare după emiterea respectivei decizii casate (apare când CSJ decide să-și schimbe practica), adică o hotărâre legală și întemeiată (inclusiv conform practicii la momentul emiterii) este casată pe un temei rușinos am spune (fără existența unei cuple a instanței ierarhic inferioare) - o soluție, considerăm noi, foarte neinspirată a legiuitorului.

Venim cu propunerea de a renunța la respectivele prevederi (temei de înaintare) și optăm pentru aplicarea mecanismelor legale menționate mai sus cu scopul de uniformizare a practicii judiciare, urmând ca CSJ în mod perpetuu să analizeze modul de aplicare a prevederilor legii în instanțele inferioare. În momentul în care va sesiza derapaje (aplicarea greșită și neuniformă a legislației), CSJ va interveni prompt (din oficiu) în vederea clarificării acestora (din fașă) pentru a anticipa și a

minimiza ulterioarele cereri de recurs, fără să „aștepte rușinos” un recurs întemeiat pe lit. b) a art. 432 „prin admiterea recursului se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție...”. Or, după cum a fost menționat, justițiabilii nu vin în fața Curții pentru a-i consolida practica acesteia, dar pentru a-și valorifica un drept prevăzut de lege.

Nu putem să trecem cu vedere repercusiunile procesuale care vor avea loc odată cu introducerea temeiului de admitere a recursului în cazul în care Curtea va decide că hotărârea sau decizia este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor. Introducerea noțiunii „hotărâre arbitrară” este foarte periculoasă, fiind foarte abstractă și interpretativă. Chiar însăși CEDO, utilizând asemenea noțiune, are în vedere: „eroare pe care nicio instanță rezonabilă nu ar fi putut-o comite vreodată”; „în mod grosier arbitrară”; „denegare de dreptate”, iar prin prisma noilor prevederi există riscul asimilării (prin abuz) hotărârii nemotivate, de exemplu a unei decizii arbitrare, care poate avea consecințe și repercusiuni inclusiv sub latura penală.

Revenind nemijlocit la împuterniciri, considerăm că ar fi oportun să i se acorde instanței de recurs posibilitatea de a respinge ca nefondat recursul – și în ipoteza în care critica adusă și găsită întemeiată vizează exclusiv motivarea hotărârii (fie că aceasta lipsește, fie că este necorespunzătoare), cu menținerea soluției din dispozitivul hotărârii atacate, precum și substituirea motivării. Or, dat fiind că situațiile în care recurentul invocă în recurs o motivare neconformă, sau lipsa motivării de-

ciziei contestate cu recurs, sunt foarte puține, iar scopul final al judecării unei cauze ține de efectele executorii ale acesteia, ele vor fi înscrise în dispozitiv, care în situația analizată vor fi conforme legii și respectiv vor fi satisfăcute cerințele justițiabililor.

O deosebită atenție urmează a fi atrasă împuternicirii de remitere a cauzei la rejudecare și temeiului excesiv de abstractizat, fapt care implicit acordă instanței de recurs un câmp larg de interpretare și o doză mare de subiectivism la faza examinării existenței sau lipsei posibilității reale de corectare a erorii judiciare de către însăși instanța de recurs. Instanța de recurs trebuie să facă uz anume de împuternicirea de a reexamina fondul și a emite o decizie în acest sens, iar dispunerea trimiterii cauzei instanței de apel pentru rejudecare să fie o excepție.

Cu titlu de recomandare propunem limitarea cazurilor când pricina urmează a fi trimisă la rejudecare în instanța de apel, și anume exclusiv când se va constata că este necesară administrarea unor probe – doar pentru stabilirea corectă a situației de fapt necesare pentru a concluziona asupra aplicării corecte a legii (și nicidecum în vederea probării temeiniciei acțiunii în sine). Instanța de recurs va indica expres care sunt aceste cazuri și de care raționamentul s-a condus când a decis că respectiva eroare nu poate fi corectată.

În situația respectivă, considerăm că și instanțele de apel se vor responsabiliza la judecarea repetată a pricinii și vor fi direcționate mai eficient în vederea efectuării unui act de justiție calitativ în termeni rezonabili.

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAPHY

1. Mihail Lohănel. Recurs în procesul civil, Ed. Hamangiu, 2011.
2. Elena Belei, Ana Borș, Felicia Chifa, Igor Coban, Vasile Crețu, Vladislav Gribincea, Ina Jimbei, Gheorghe Macovei, Alexandru Munteanu, Oxana Novicov. Drept Procesual Civil. Chișinău 2016. p. 308.
3. Recomandarea nr. R(95)5 din 07.02.1995 „Cu privire la crearea sistemelor și procedurilor de recurs în materie civilă și comercială și ameliorarea funcționării lor”. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680505f3c (vizitat 28.01.2024).
4. Alexandru Munteanu. „Admisibilitatea recursului împotriva deciziilor instanței de apel”. Teză de doctor.
5. Ciobanu V. M. Tratat teoretic și practic de

procedură civilă. Vol. II. – București: Editura Național, 1997.

6. Convenția nr. 342 din 04-11-1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro (vizitat 28.01.2024).
7. Opinia Comisiei de la Veneția din 21 octombrie 2022. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2022\)024-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2022)024-e) (vizitat 28.01.2024).

Legislație națională:

8. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. Publicată la 12 august 1994 în Monitorul Oficial Nr. 1 art. p. 5.
9. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova Nr. 225 din 30 mai 2003. Publicat la

03-08-2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436.

10. Legea nr. 246 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). Publicat: 18-08-2023 în Monitorul Oficial Nr. 318-321 art. 570.
11. 11. NOTA INFORMATIVĂ a Guvernului RM, la proiectul Legii cu privire la modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție). https://www.justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/2023.06.27_pl_conex_csj_nota.pdf (vizitat 28.01.2024).
12. Hotărârea Curții Constituționale nr. 21 din 22 iulie 2016. <https://www.constcourt.md/cc-docview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=587> (vizitat 28.01.2024).

DESPRE AUTOR

Alexandru CEBAN,

*magistru în drept,
judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău,
sediul Centru, Republica Moldova,
e-mail: alexandruceban88@gmail.com,
ORCID ID: 0009-0001-8230-0204*